

Винниченка]. Серія: Педагогічні науки. - 2012. - Вип. 103. - С. 90-100.
[українською мовою]

3. Степико М. Сучасні виклики українській національній ідентичності // Наукові записки ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України. – 2019. - №3-4 (99-100) - С. 253-265. ‘ [українською мовою]

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ

УДК 159.9

Драченко Вікторія Василівна,
*кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри психології*

КЗВО «Вінницької академії безперервної освіти»

Василенко Лариса Вікторівна,

студентка спеціальності 053 Психологія

КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»

Анотація. У статті актуалізуються особливості протікання процесів соціалізації дітей молодшого шкільного віку з порушеннями мовлення. Акцентується увага на труднощах під час соціальної адаптації з якими стикаються діти з особливими освітніми потребами під час навчання у молодшій школі.

Ключові слова: особливі освітні потреби, порушення мовлення, соціалізація, соціальна адаптація, молодший шкільний вік.

Актуальність дослідження. Соціалізація в психології розуміється як процес включення людини в соціум, активного засвоєння нею соціальних ролей і норм, соціального досвіду. Передумови успішної адаптації людини в соціумі закладаються ще у дитинстві. Зокрема, важливим етапом у житті дитини стає вступ до школи, тобто потрапляння у стає соціальне середовище у якому важливо успішно адаптуватися. На

успішність соціалізації дитини у початковій школі впливає безліч різних факторів одним з яких є наявність або відсутність у молодшого школяра мовленнєвих порушень. Діти, що мають мовленнєві порушення різного ступеня важкості дуже часто зустрічаються з відсутністю розуміння, терплячості та емпатії з боку інших людей, особливо однолітків. Саме тому, ті молодші школярі, що мають труднощі із мовленням нерідко усіляко уникають вербальної взаємодії, соромляться, замикаються у собі або навпаки відчують великий рівень агресії та злості по відношенню до оточуючих, які їх не розуміють.

Труднощі в соціалізації молодших школярів в свою чергу можуть призвести до ряду наступних негативних наслідків, таких як дезадаптація, психосоматичні порушення, низька самооцінка, підвищена тривожність, високий рівень агресивності, тощо. Низка перелічених нами труднощів, з якими стикаються молодші школярі з мовленнєвими порушеннями потребує більш детального вивчення та більшої уваги з боку фахівців педагогів, логопедів та психологів для детальнішого розуміння питання та пошуку шляхів його вирішення.

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми.

Питання особливостей психічного розвитку дітей з мовленнєвими порушеннями висвітлюються у працях вітчизняних та зарубіжних науковців психологів, корекційних педагогів, соціологів, таких як: І. Т. Власенко, Р. Є. Левіна, Л. Ф. Спірова, Т. Б. Філічева, Ю. А. Флоренська, Г. В. Чиркіна, М. Є. Хватцев, А. В. Ястребова та інші (Кравченко, 2009, с. 67-70). Питаннями соціалізації молодших школярів з мовленнєвими порушеннями займалися наступні вітчизняні та зарубіжні вчені: О. Є. Грибова, І. С. Кривов'яз, Л. Г. Соловйова, О. М. Усанова, Т. І. Волковська, А. Д. Гонєєв, Л. М. Єфімінкова, С. Ф. Іваненко, А. І. Корнєв, Р. Є. Левіна, Н. А. Нкашина, Г. В. Чиркіна та інші. Такими вітчизняними вченими, як: Є. С. Апмазова, Л. А. Белякова, Т. В. Волосовець, О. Є. Грибова, Е. В. Никифорова, проводилися

дослідження, присвячені проблемам стану та корекції процесу соціальної адаптації дітей з мовленнєвою патологією, але ці дослідження були присвячені в основному дітям з такою важкою мовною патологією, як заїкуватість, органічні порушення голосу, тощо (Мартиненко, 2009, с. 56-59).

Мета наукової публікації. Здійснити психологічно-теоретичний аналіз психологічних особливостей соціалізації дітей молодшого шкільного віку у початковій школі.

Завдання статті. 1) Розкрити поняття соціалізації та особливість її протікання у молодшому шкільному віці.

2) Здійснити теоретичний аналіз відмінностей соціалізації дітей молодшого шкільного віку з мовленнєвими порушеннями та з мовленнєвою нормою.

Методи та методики дослідження. Аналіз наукової психологічної літератури з обраної проблеми, систематизація та узагальнення отриманої інформації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціалізація - процес входження особистості в соціальне середовище, пристосування до нього, його освоєння, в тому числі і творче. Соціалізація виступає одним із основоположних соціальних процесів, що забезпечує існування людини всередині суспільства, є процесом входження людини в суспільство, включення її в соціальні зв'язки та її інтеграцію (Басов, 2000, с. 205).

Первинна соціалізація охоплює дитинство, юність та молодість і є характерною тим, що людина соціалізується через своє безпосереднє оточення, а інститутами соціалізації на цьому етапі виступають сім'я/родина та дошкільний або шкільний освітній заклад та/або розвиваючі гуртки. Мовленнєві порушення унеможливають перспективи вільного спілкування дитини з іншими людьми. Усвідомлення власної мовленнєвої некомпетентності зазвичай викликає у дитини негативні емоційні стани такі як: почуття соціальної неповноцінності, страх

мовлення, почуття сорому, надмірну агресивність, тощо. Такий утруднений мовленнєвими порушеннями бекграунд провокує поставити під загрозу соціальну значимість особистості, а також сприяє формуванню своєрідних психологічних і патопсихологічних особливостей, які потребують корекційного втручання, спрямованого на соціальну адаптацію дитини. (Колупаєва, 2007, с.163-168)

Усі психічні процеси у дитини - сприйняття, пам'ять, увага, мислення, цілеспрямована поведінка - постають за безпосередньої участі мовлення. У дитини з мовленнєвими порушеннями можуть відбуватися затримка когнітивного, а інколи й фізичного розвитку, якщо своєчасно не вдатися до корекційних заходів. Відсутність мовленнєвого спілкування значно затримує безперервний і багатогранний процес соціалізації, що триває все життя людини (Вінокурова, 2014, с.175-180).

Діти молодшого шкільного віку з мовленнєвими порушеннями стикаються з різного виду бар'єрами у соціалізації, такими як:

1. Анатомічні бар'єри. До них відносять наявні деформації мовленнєво-рухового апарату.

2. Неврологічні бар'єри. Вони проявляються у специфічних реакціях дитини на зовнішні подразники у вигляді істеричних рис, негативізму та страхів, самоприниження і відчуття соціальної неповноцінності, що може призвести до появи страху мовлення.

3. Психологічні бар'єри. До них відносять різного рівня порушення вищих психічних функцій, порушення основних мисленнєвих операцій, дефіцит уваги, загальна емоційна виснаженість. Їм також часто притаманні певний рівень агресивності, замкненість, емоційна невірноваженість, чутливість і збудливість.

4. Мовленнєві бар'єри. Проявляються у незрілості вимовних і звукорозрізнявальних навичок, порушенні темпо-ритмічної організації мовлення, збідненості словникового запасу, труднощі у встановленні причинно-наслідкових зв'язків, тощо.

5. Комунікативні бар'єри. Проявляється у заміні дитиною мовлення жестами та мімікою. Прослідковується афективна незрілість, що проявляється в інфантильній поведінці, ізольованості та низькій контактності, зменшення кола соціальних і мовленнєвих контактів зі знайомими та незнайомими людьми.

6. Навчальні бар'єри. Серед молодших школярів з мовленнєвими порушеннями виявлено виражену зниженість мотиваційної основи до будь-якої діяльності. Мовленнєві труднощі спричиняють понижений рівень прояву вольових зусиль, зокрема, уникнення завдань, які містять вербальні інструкції з боку педагога, а також тих, що потребують власних словесних відповідей (Мартиненко, 2005, с. 156-158).

Висновки. Таким чином, будь-яке порушення мовлення може відбитися на діяльності і поведінці дитини, а як наслідок на успішності її соціалізації у дитячому колективі. Саме тому так важливо батькам, педагогам та психологу навчального закладу вчасно помітити мовленнєві порушення дитини та їх наслідки. Батькам важливо вчасно звернутися до лікаря невропатолога та догопеда для діагностики та лікування і корекції мовленнєвого порушення. Психологу та педагогу навчального закладу необхідно створити та реалізувати з такими дітьми корекційні програми, що будуть спрямовані на підвищення соціалізації та адаптації дитини.

Перспективи подальших досліджень. Полягатимуть у розробці тренінгу з елементами арт-терапії, спрямованого на корекцію соціалізації дітей молодшого шкільного віку з мовленнєвими порушеннями.

Список використаної літератури

1. Вінокурова О. В. (2014) *Вплив мовленнєвих порушень на особистість, поведінку та емоційно-вольову сферу дитини*. Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова. [українською мовою]

2. Колупаєва А.А. (2007) *Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку у загальноосвітні навчальні заклади*. Педагогічна думка. [українською мовою]

3. Кравченко Т.В. (2009) *Соціалізація дітей шкільного віку у взаємодії сім'ї і школи. Інститут проблем виховання АПН України. Фенікс. [українською мовою]*

4. Мартиненко І. В. (2005) *Особливості вольової готовності до шкільного навчання дітей шестирічного віку із загальним недорозвиненням мовлення. НПУ імені М. П. Драгоманова. [українською мовою]*

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

УДК 159.942.5

Дмуховська Анастасія Аркадіївна,
*студентка спеціальності 053 «Психологія»,
КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»*

Анотація. Стаття присвячена проблемі професійного вигорання працівників поліції, а також причинам його виникнення. Визначено поняття «професійне вигорання». Наведено дані експериментального дослідження професійного вигорання працівників поліції.

Ключові слова: професійне вигорання, стрес, емоційне виснаження, деперсоналізація, професійна діяльність.

Актуальність дослідження. Професійна діяльність працівників поліції постійно супроводжується значною психоемоційною напруженістю, професійним стресом і ризиком, психологічною травматизацією. Стресогенний характер діяльності працівників поліції, а також негативні детермінанти професійної діяльності неминуче призводять до виникнення негативного феномену – професійного вигорання, а наслідком їх діяльності в умовах постійного впливу стресових чинників є втрата позитивної професійної мотивації, вияв різноманітних невротичних реакцій, розлади психічного і фізичного здоров'я.